

Sygn. akt I C 1397/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 grudnia 2021 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący	Sędzia SO Alina Gąsior
Protokolant	st.sekr.sądowy Beata Gurdziołek

po rozpoznaniu w dniu 4 listopada 2021 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z powództwa D. K., W. K.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa Nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) zawarta w dniu 12 czerwca 2009 roku pomiędzy powodami D. K. i W. K. a (...) Bankiem S.A. z siedzibą w W. jest w całości nieważna;

2. zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów D. K., W. K. łącznie kwotę 1.094.235,57 (milion dziewięćdziesiąt cztery tysiące dwieście trzydzieści pięć 57/100) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie:

– od kwoty 582.606,32 (pięćset osiemdziesiąt dwa tysiące sześćset sześć 32/100) złotych od dnia 26 września 2020 roku do dnia zapłaty ,

– od kwoty 511.628,57 (pięćset jednaście tysięcy sześćset dwadzieścia osiem 57/100) złotych do dnia 29 września 2021 roku do dnia zapłaty ,

3. zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów D. K., W. K. kwotę 11.834,00 (jedenaście tysięcy osiemset trzydzieści cztery 00/100) złotych tytułem kosztów procesu, w tym kwotę 10.800,00 (dziesięć tysięcy osiemset 00/100) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sędzia SO Alina Gąsior

Sygn. akt I C 1397/20

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 28 października 2020 r. powodowie D. K. i W. K., reprezentowani przez pełnomocnika, wnieśli przeciwko pozwanemu bankowi (...) S.A. z siedzibą w W. o:

1. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 582.606,32 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 września 2020 r do dnia zapłaty,

2. stwierdzenie nieważności umowy kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do (...) z dnia 12 czerwca 2009 r. zawartej pomiędzy D. K. i W. K. a (...) Bankiem SA (aktualnie (...) SA) wraz z późniejszymi aneksami.

Powodowie wnieśli również o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powodowie podali, że jako konsumenci zawarli w dniu 12 czerwca 2009 r. z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank SA umowę kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem (...) w kwocie 700.000 zł celem zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych kredytobiorcy - wybudowania domu mieszkalnego w miejscowości W.. Powodowie wskazali na nieważność umowy, zarzucając, że zawiera ona klauzule abuzywne w zakresie postanowień umownych zawartych w §10 ust. 4 i § 1 ust. 3A, obejmujących indeksację kredytu do (...). W ocenie powodów różnicowanie pomiędzy kursem kupna i sprzedaży stosowanym dla określenia wysokości kapitału kredytu, a następnie wysokości spłaty jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, a równocześnie rażąco naruszające interesy konsumenta. Przy określaniu wartości kredytu saldo wyrażane jest w walucie do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty, natomiast przy spłacie rozliczanie każdej wpłaty miało następować według kursu sprzedaży waluty do której indeksowany jest kredyt. Dodatkowo kwestionowane postanowienia umowne były sformułowane w sposób niejednoznaczny - odwoływały się do nieweryfikowalnego w dacie zawarcia umowy, arbitralnie ustalanego przez pozwanego kursu waluty, bez precyzyjnego działania mechanizmu jej wymiany. Pozwalało to na pełną swobodę decyzyjną pozwanego w kwestii istotnej dla powodów i miało bezpośredni wpływ na ustalanie wysokości zobowiązania w sposób jednostronny przez pozwanego. Powodowie wskazali przy tym, iż dla oceny nieważności umowy nie ma znaczenia fakt, iż strony aneksem z dnia 22 stycznia 2018 r. dokonały przewalutowania umowy kredytu i zmieniły walutę waloryzacji z (...) na PLN. Umowa zawierająca klauzule abuzywne jest nieważna od początku i nie można naprawić tej nieważności późniejszym aneksem do umowy, tym bardziej iż aneks ten został zawarty przy zastosowaniu niekorzystnego dla powodów kursu (...) odbiegającego od tego z dnia zawarcia umowy. Ponadto klauzula zawarta w § 10 ust. 4 umowy została uznana przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone postanowienie umowne wyrokiem z dnia 27 grudnia 2010 r. w sprawie XVII AmC 1531/09 (klauzula niedozwolona nr (...)). Utrzymanie stosunku prawnego z pominięciem kwestionowanych klauzul czyniłoby umowę sprzeczną z naturą stosunku kredytu indeksowanego, a także brak porozumienia stron co do wszystkich elementów istotnych umowy, co uzasadnia stwierdzenie nieważności umowy kredytu. Stwierdzenie nieważności umowy kredytu skutkuje natomiast roszczeniem powodów o zwrot wszelkich zapłaconych pozwanemu kwot w związku z wykonywaniem umów kredytu, które na dzień 10 sierpnia 2020 r. wyniosło kwotę 582.606,32 złotych.

W odpowiedzi na pozew (...) S.A. z siedzibą w W., reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powodów solidarnie na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Pozwany wskazał, że powodowie nie posiadają interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy, w szczególności ze względu na możliwość dochodzenia dalej idących roszczeń o zapłatę. Pozwany zakwestionował roszczenie dochodzone pozwem w całości, podnosząc, że w chwili zawarcia umowy, w zamian za liczne korzyści względem kredytów złotych, takie jak w szczególności niższe oprocentowanie, powodowie świadomie wybrali i zgodzili się na ryzyko kursowe, zaś w dniu 22 stycznia 2018 roku swój kredyt przewalutowali, uznając konkretne saldo kredytu w (...) i przeliczając je na PLN wg kursu średniego NBP. W ocenie pozwanego brak jest podstaw do stwierdzenia abuzywności kwestionowanych klauzul. Powodowie w wyniku indywidualnych negocjacji, po otrzymaniu wszelkich niezbędnych informacji od Banku zdecydowali się na kredyt waloryzowany kursem (...), jednoznacznie opisany w umowie. Waloryzacja kredytu była wprost przewidziana przez prawo, a waloryzowanie (indeksowanie) kredytu kursem waluty obcej na zasadach przewidzianych w umowie (przeliczanie kredytu po kursie kupna, a rat kredytu po kursie sprzedaży) było dopuszczalne w stanie prawnym zarówno przed, jak i po 26 sierpnia 2011 r., kiedy weszła w życie ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. zmieniająca ustawę Prawo bankowe. Klauzule dotyczące sposobu przeliczania wielkości kredytu i rat nie prowadziły do pokrzywdzenia powodów, a kurs wyznaczany był w oparciu o obiektywne czynniki. Umowa nie przewidywała możliwości dowolnego, nierynkowego ustalania kursu (...) przez Bank, skoro istnieje obowiązek publikowania rzeczywiście obowiązujących w danym banku kursów walut wynika, zaś sam związek kursu banku z aktualnym kursem ukształtowanym przez

rynek walutowy wynikał z zasad współżycia społecznego i ustalonych zwyczajów, a przy tym postanowienia § 2 ust. 2 i 4 regulaminu, który wiąże powodów zgodnie z § 25 ust. 1 umowy, przewidują konkretne przesłanki zmiany kursu. Spłata kredytu powodów odbywała się według konkretnych zasad, przy zastosowaniu określonego sposobu przeliczeń, który został skonkretyzowany w momencie spłaty. Ponadto powodowie mieli od 1 lipca 2009 r. możliwość spłacania rat bezpośrednio w (...), w związku z tym, jakiegokolwiek zarzuty dotyczące ustalania kursów przez bank są bezprzedmiotowe po tej dacie. Ewentualna zaś bezskuteczność kwestionowanych klauzul nie rozciąga się na inne części umowy, jak też w umowie nie powstaje luka, którą należy zapełniać w jakiegokolwiek sposób. Natomiast stwierdzenie nieważności umowy spowoduje przy tym niekorzystne dla powodów rozliczenie świadczeń pomiędzy stronami. Pozwany podniósł także zarzut przedawnienia roszczenia w zakresie świadczeń spełnionych na rzecz banku w okresie wcześniejszym niż 3 lata przed skutecznym wniesieniem pozwu, a także w zakresie całości roszczeń wywodzonych przez powodów z uwagi na to, że umowa została zawarta ponad 10 lat przed skutecznym wniesieniem pozwu.

Pismem z dnia 14 września 2021 r. powodowie rozszerzyli powództwo w zakresie żądania zapłaty, wnosząc o zasądzenie dodatkowej kwoty 511.628,57 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty. W uzasadnieniu powodowie wskazali, iż dokonali na rzecz pozwanego dalszych wpłat w łącznej wysokości 511.628,57 zł.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa również w rozszerzonym zakresie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany bank jest następcą prawnym (...) Bank SA z siedzibą w W..

/okoliczność bezsporna/

W dniu 14 kwietnia 2009 roku powodowie D. K. i W. K. złożyli wniosek o kredyt w walucie (...) w kwocie 700.000 zł.

/dowód: wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego k.142-149/

Powód W. K. prowadził wówczas działalność gospodarczą - przewóz osób. Kredyt nie pozostawał w związku z tą działalnością. Działalność powoda nie była prowadzona na kredytowanej nieruchomości.

/dowód: zeznania powoda W. K. protokół k.306v/

Powodowie wybrali ofertę banku (...) SA jako najbardziej korzystną. Powodowie nie posiadali zdolności kredytowej do zaciągnięcia kredytu złotówkowego.

Pracownik banku przedstawił umowę kredytu w walucie (...) jako bezpieczny kredyt ze względu na stabilność waluty. Jednocześnie powodom została przedstawiona symulacja dotycząca waluty z ostatnich dwóch lat.

/dowód: zeznania powoda W. K. protokół k.306v-307, zeznania powódki D. K. protokół k.307v/

Powodowie w dniu 4 maja 2009 r. podpisali oświadczenie zgodnie z którym:

(...) Banku SA przedstawił mi w pierwszej kolejności ofertą kredytu/pożyczki hipotecznej w polskim złotym.

Po zapoznaniu się z tą ofertą zdecydowałem, iż dokonuję wyboru oferty kredytu/pożyczki hipotecznej denominowanej w walucie obcej mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej oraz wzrost całego zadłużenia.

Ponadto zostałem poinformowany przez pracownika (...) Banku SA o jednoczesnym ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej polegającym na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata spłaty kredytu/pożyczki oraz wartość całego zaciągniętego zobowiązania (...).

Jestem świadomy obu rodzajów ryzyk związanych z wybranym przeze mnie produktem kredytowym.

Pracownik (...) Banku poinformował mnie również o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. o możliwości wzrostu raty kapitałowo-odsetkowej.

Informacje te zostały mi przedstawione w postaci symulacji wysokości rat kredytu".

/dowód: oświadczenie dla kredytów i pożyczek hipotecznych k.151/

Powodowie w dniu 12 czerwca 2009 r. zawarli z (...) Bank SA umowę kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem (...).

Zgodnie z umową:

§ 1 Dane o kredycie i ubezpieczeniach:

1. Cel Kredytu: zakup na rynku wtórnym prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w T. przy ulicy (...) oraz prace remontowe w ww. lokalu, zakup na rynku wtórnym, nieruchomości stanowiącej zabudowaną budynkiem mieszkalnym działkę gruntu nr (...) wraz z udziałem w działce nr (...) stanowiącej drogę, położonej w miejscowości W. przy ulicy (...), gmina T. oraz prace wykończeniowe w ww. budynku, opłaty okołokredytowe.

2. Kwota Kredytu: 700 000,00 zł

3. Waluta waloryzacji Kredytu: (...)

3A. Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 2009-06-03 według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku SA wynosi 242 760,53 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w niniejszym punkcie

4. Okres kredytowania: 348 miesięcy, tj. od dnia 2009-06-12 do dnia 2038-06-10.

5. Wariant spłaty Kredytu: równe raty kapitałowo-odsetkowe.

6. Termin spłaty Kredytu: 10 każdego miesiąca

§ 3 Prawne zabezpieczenie kredytu:

Hipoteka łączna kaucyjna wpisana na pierwszym miejscu do kwoty 1.050 000,00 zł ustanowiona na nieruchomościach określonych w § 2 i wpisana do nowozałożonej KW dla działki nr (...) oraz KW nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim, Wydział Ksiąg Wieczystych na udziale w działce (...).

§ 6 Rachunek spłaty kredytu:

Ust. 1 - Sposób spłaty kredytu (opcjonalnie) na podstawie nieodwołalnego, przez czas trwania niniejszej Umowy, zlecenia dokonywania przelewu z rachunku bankowego nr (...) wskazanego przez Kredytobiorcę w celu obciążenia tego rachunku tytułem spłaty kredytu (w tym przypadku obowiązuje § 11B)

§ 9 Oprocentowanie kredytu

2. Wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania Decyzji kredytowej ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M dla waluty w której został udzielony Kredyt z dnia 2009-03-30 wynosząca 0,40%, powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę Banku w wysokości 7,40% o której mowa w § 1 ust. 8 oraz § 29 ust 2 pkt. 1.

3. Bank, co miesiąc, dokona porównania aktualnie obowiązującej stawki bazowej LIBOR 3M. stawką bazową ogłaszaną przedostatniego dnia roboczego poprzedniego miesiąca i dokona zmiany wysokości oprocentowania Kredytu w przypadku zmiany stawki bazowej o co najmniej 0,10 punktu procentowego.

§ 10 Spłata kredytu – wysokość rat

1. Kredytobiorca zobowiązuje się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych określonych w § 1 ust. 5, w terminach i kwotach zawartych w Harmonogramie spłat (zwanym dalej: „Harmonogramem spłat”).

2. Harmonogram spłat Kredytu stanowi załącznik nr 1 do niniejszej Umowy i jest doręczany Kredytobiorcy listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia Kredytu. Harmonogram spłat jest sporządzany w (...).

3. Raty kapitałowo-odsetkowe płatne są w dniu określonym w § 1 ust. 6, z tym, że pierwsza rata kapitałowo-odsetkowa płatna jest, po co najmniej 28 dniach od daty uruchomienia Kredytu, nie później jednak niż po 61 dniach od daty uruchomienia Kredytu.

4. Raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.

§ 12 wcześniejsza spłata kredytu:

ust 4 stanowił, że wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo – odsetkowej a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży (...), z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującym na dzień i godzinę spłaty.

§ 30. Oświadczenia kredytobiorcy

Kredytobiorca oświadcza, że został dokładnie zapoznany z kryteriami zmiany stopy procentowej kredytu, zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu, ma świadomość iż zmiana wysokości oprocentowania kredytu dokonana zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy będzie wpływać na wysokość rat kredytu oraz na wzrost kosztów obsługi kredytu. Kredytobiorca w pełni akceptuje zasady zmiany stopy procentowej.

1. Kredytobiorca oświadcza, że został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu zlotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje. Kredytobiorca jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe oraz ryzyko zmiany spreadu walutowego, a ich konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wysokość rat kredytu oraz wzrost kosztów obsługi Kredytu.

Powodowie określili dzień odblokowania środków na 22 czerwca 2009 r.

Zgodnie z harmonogramem spłat z dnia 24 czerwca 2009 roku wysokość kapitału kredytu wyniosła 238 761,18 CHF.

/dowód: umowa kredytu nr (...) k.8-17, harmonogram k.158, wniosek o wypłatę transzy kredytu k.156-157/

Zgodnie z § 2 Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych Wysokość kursów kupna / sprzedaży walut obowiązujących w danym dniu roboczym może ulegać zmianie. Decyzja o zmianie wysokości kursów jak również o częstotliwości zmiany podejmowana jest samodzielnie przez MultiBank z uwzględnieniem czynników

wymienionych w ust. 4. (ust. 2) K. upna/sprzedaży walut, jak również wysokość spreadu walutowego wyznaczone są z uwzględnieniem poniższych czynników:

- a) bieżących notowań kursów wymiany walut na rynku międzybankowym,
- b) podaży i popytu na waluty na rynku krajowym
- c) różnicy stóp procentowych oraz stóp inflacji na rynku krajowym,
- d) płynności rynku walutowego,
- e) stanu bilansu płatniczego i handlowego.

/dowód: regulamin udzielania kredytów k.135-141v/

Przed podpisaniem umowy powodowie nie mieli możliwości zmiany jej warunków w zakresie prowizji oraz dodatkowych opłat. Powodowie nie mieli możliwości negocjowania warunków umowy ani kursu waluty.

Powodom nie umożliwiono zapoznania się z umową poza lokalem. Nie wiedzieli, jaką rolę pełni obca waluta w umowie.

/dowód: zeznania powoda W. K. protokół k.307, zeznania powódki D. K. protokół k.307v/

W toku oceny zdolności kredytowej dla danego klienta, tzw. maksymalna zdolność kredytowa w przypadku kredytów w (...) była o ok. 20% niższa niż w przypadku kredytu.

Harmonogram spłaty był dostarczany klientom po uruchomieniu kredytu/transzy/zmianie oprocentowania zawierał określone w walucie waloryzacji saldo (kwotę) całkowitego zadłużenia oraz określoną w walucie waloryzacji wysokość poszczególnych miesięcznych rat kapitałowo-odsetkowych.

Bank nie posiadał jakiegokolwiek modelu analitycznego dzięki któremu mógłby przewidzieć kształtowanie się kursów walut w przyszłości w odniesieniu do PLN.

Tworzenie tabeli kursowej Banku składa się z dwóch etapów. W pierwszym etapie Bank pobiera kursy rynkowe walut z niezależnych serwisów ekonomicznych/informacyjnych tj. R. bądź B. i przenosi je wprost do własnej tabeli kursowej, wyznaczając w ten sposób tzw. „kurs średni” Banku dla danej waluty. W drugim etapie następuje określenie kursu kupna oraz kursu sprzedaży danej waluty, co następuje poprzez dodanie do kursu średniego oraz odjęcie od kursu średniego każdej waluty, dokładnie takiej samej dla danej waluty wartości procentowej/kwotowej (spread), w wyniku czego powstaje odpowiednio: kurs sprzedaży danej waluty (przez dodanie 1/2 spreadu), kurs kupna danej waluty (przez odjęcie 1/2 spreadu). Różnica pomiędzy kursem sprzedaży a kursem kupna danej waluty określonym w tabeli to tzw. „spread”.

/dowód: zeznania świadka M. P. na piśmie k.215-221v/

Spłata kredytu następowała poprzez pobieranie przez bank kwot rat z prowadzonego przez powodów konta.

W pierwszym okresie spłaty kurs sprzedaży franka był na poziomie kursu z dnia podpisywania umowy. W 2011 r. rata spłaty wzrosła z ok. 3.000 zł miesięcznie do kwoty ok. 5.000 zł miesięcznie. Kurs sprzedaży (...) przy spłacie był przy tym zawsze wyższy niż kurs ogłaszany przez NBP.

/dowód: zeznania powoda W. K. protokół k.306v, zeznania powódki D. K. protokół k.307v-308/

Aneksem z dnia 22 stycznia 2018 r. strony dokonały zmiany zapisów umownych dokonując zmiany waluty waloryzacji kredytu z waluty (...) na walutę PLN.

Zgodnie z aneksem:

Kwota kredytu ulegająca przewalutowaniu według stanu na dzień 12-01-2018r. wynosi 191.769,75 CHF. Przewalutowanie z waluty (...) na walutę PLN zostanie dokonane po kursie średnim NBP obowiązującym w dniu zawarcia niniejszego aneksu w wysokości 3, (...) na godz. 12:55 (§ 1 ust. 3-4)

Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej, która w dniu podjęcia przez Bank decyzji o przewalutowaniu kredytu, tj. 12-01-2018r. wynosi 3,65% w stosunku rocznym. Wysokość zmiennej stopy procentowej ustalona została jako suma zmiennej stawki bazowej (...) obowiązującej w Banku w dniu 12-01-2018r. w wysokości 1,65% i stałej marży Banku wynoszącej 2,00%. W przypadku nie wywiązania się przez Kredytobiorcę z warunków promocji marża zostanie podwyższona do poziomu marży standardowej wynoszącej 4,00%. Zmiana marży promocyjnej na marżę standardową dokonana zgodnie z Regulaminem (...), w przypadkach w nim określonych nie stanowi zmiany niniejszej Umowy i nie wymaga zawarcia aneksu (§ 2 ust. 1)

Bank, na koniec każdego miesiąca, dokonuje sprawdzenia stawki referencyjnej, dla waluty po przewalutowaniu Kredytu, tj. stawki (...) ogłaszanej przedostatniego dnia roboczego tego miesiąca i porówna ją ze stawką bazową obowiązującą w Banku w dniu sprawdzenia. Bank dokonuje zmiany wysokości obowiązującej w Banku stawki bazowej w przypadku, gdy stawka referencyjna będzie wyższa albo niższa o co najmniej 0,10 punktów procentowych od stawki bazowej obowiązującej w Banku. Zmiana wysokości obowiązującej stawki bazowej w Banku następuje w zakresie zmiany stawki referencyjnej. W przypadku, gdy wartość stawki referencyjnej przyjmie wartość 0,00% lub ujemną Bank przyjmie jako stawkę bazową obowiązującą w Banku stawkę bazową w wysokości 0,00%. Informacja o stawce bazowej obowiązującej w Banku jest publikowana na stronie internetowej Banku.

Zmieniona stawka bazowa obowiązująca w Banku zostanie zastosowana najpóźniej piątego dnia roboczego miesiąca, następującego po miesiącu, w którym nastąpiła zmiana stawki referencyjnej.

/dowód: aneks z dnia 22 stycznia 2018 r.k.18-21/

Powodowie w okresie od 24.06.2009 r. do 18.08.2020 r. dokonali spłat kwot kapitału i odsetek w wysokości 582 606,32 zł, natomiast w okresie od 12.10.2020 r. do 10.09.2021 r. dalszych spłat w wysokości 511.628,57 zł.

/dowód: zaświadczenie pozwanego z dnia 19.08.2020 r. k.25-29, potwierdzenia przelewów k.230-244/

Pismem z dnia 26 sierpnia 2020 r. powodowie wystąpili do pozwanego z żądaniem zwrotu wszystkich zapłaconych kwot, które na dzień 10 sierpnia 2020 r. wyniosły 582.606,32 zł, podnosząc nieważność umowy z uwagi na klauzule niedozwolone.

/dowód: pismo powodów z 26.08.2020 r. wraz z potwierdzeniem nadania k.22-24/

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny w oparciu o wyżej wskazane dowody. Sąd dokonał ustaleń faktycznych w oparciu o treść dokumentów, które nie były w toku postępowania kwestionowane przez strony, jak również brak było podstaw do podważania ich prawdziwości oraz treści. Zapisy umowne umowy kredytowej i jej aneksu łączące strony były niesporne w sprawie. Legitymacja bierna pozwanego również nie budziła w ocenie Sądu wątpliwości. Sąd za wiarygodne uznał zeznania powodów, bowiem korespondowały ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, były logiczne i konsekwentne, nie zawierały sprzeczności podważających ich wiarygodność. Co do braku możliwości negocjacji szczegółowych warunków umowy, w tym zwłaszcza co do postanowień określających zasady indeksacji oraz zawarcia umowy przy wykorzystaniu wzorca stosowanego przez bank ich zeznania były także zgodne doświadczeniem życiowym, a nie zostały przedstawione dowody wykazujące odmienny stan faktyczny w tym zakresie, w tym taki zakres możliwości modyfikacji umowy nie wynika z zeznań świadka M. P.. Sąd dostrzegł natomiast pewną rozbieżność między zeznaniami powodów dotyczącymi zakresu informacji o ryzyku kursowym czy mechanizmów indeksacji przekazanych przed zawarciem umowy a zeznaniami pracownika M. P., jednakże dostrzec należy, że świadek ten nie brał udziału w zawieraniu umowy łączącej strony, w konsekwencji jego zeznania w tym zakresie należy odnieść do ogólnej procedury zawierania takich umów. Tym samym nie stanowią one podstawy dla ustalenia, jak przebiegało spotkanie powodów z przedstawicielem banku, jaki był zakres pouczeń i informacji

przekazanych powodom na temat produktu – kredytu hipotecznego, jakie dokumenty powodowie otrzymali w chwili zawarcia umowy, czy powodowie mieli możliwość negocjowania umowy. Sama zaś treść oświadczeń, w tym zwłaszcza oświadczeń zawartych w regulaminie, nie dowodzi, że powodowie w sposób rzetelny zostali poinformowani o zasadach funkcjonowania kredytu, w tym o ryzyku kursowym. W konsekwencji Sąd uznał, że w sprawie wystąpił faktyczny brak rzetelnej informacji o zasadach funkcjonowania kredytu, sposobie ustalania wysokości kredytu i poszczególnych rat oraz o ryzyku kursowym.

Ustalając wysokość zobowiązania, Sąd przyjął wyliczenia powodów zawarte w pozwie, dokonane na podstawie zestawienia wystawionego przez pozwanego (25-29) oraz przy rozszerzeniu powództwa na podstawie potwierdzeń płatności (k.231-244), których wiarygodności pozwany nie kwestionował, a w zakresie wyliczenia łącznej sumy dokonanych spłat nie przedstawił też żadnej merytorycznej argumentacji podważającej ich rzetelność, uzasadniającej dokonanie innych niż powodowie wyliczeń.

Sąd pominął wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny finansów, bankowości i rachunkowości, uznając, że dowód ten nie miał znaczenia dla rozpoznania istoty sprawy, a przyczyniłby się wyłącznie do przedłużenia postępowania i zwiększyłby jego koszty. Wniosek pozwanego dotyczył wyliczeń przy uwzględnieniu średniego kursu (...) / PLN NBP w miejsce faktycznie zastosowanego kursu sprzedaży (...) / PLN pochodzącego z Tabeli Kursów Walut Obcych. Z uwagi na to, iż powództwo okazało się skuteczne w zakresie nieważności całej umowy, postępowanie dowodowe dotyczyło ustalenia kwoty nienależnie pobranego świadczenia przez bank od powodów, nie zaś ustalenia kwot nadpłaty przysługującej kredytobiorcy na wypadek zastąpienia kursów kupna i sprzedaży (...) stosowanych przez pozwanego kursem średnim (...) publikowanym przez NBP przy zachowaniu ważności stosunku prawnego. Powyższe okoliczności leżą bowiem poza stosunkiem prawnym łączącym strony. W konsekwencji wniosek pozwanego został pominięty na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 i 5 kpc.

Natomiast żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy w ocenie Sądu nie miały zgromadzone w aktach sprawy dokumenty w postaci artykułów, opinii oraz stanowisk instytucji na temat aspektów funkcjonowania kredytów hipotecznych indeksowanych jako niezwiązane bezpośrednio z umową łączącą strony. Sąd nie był bowiem w żadnym zakresie związany stanowiskami czy poglądami osób trzecich, a wskazane materiały stanowiły jedynie część argumentacji pozwanego. Dlatego też Sąd nie czynił na ich podstawie ustaleń. Sąd nie czynił również ustaleń na podstawie tabeli kursowej mBanku, bowiem pochodzi ona z okresu późniejszego o 7 lat niż sama umowa łącząca strony, a zatem nie stanowiła ona załącznika do tej umowy.

Sąd zważył co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Powodowie żądali unieważnienia umowy kredytu i zapłaty wszystkich kwot, które uiścili na rzecz Banku na podstawie kwestionowanej umowy.

Odnosząc się do żądania unieważnienia umowy Sąd miał na uwadze treść art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Podstawową przesłanką merytoryczną powództwa o ustalenie jest zatem istnienie interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. istnieje tylko wtedy, gdy powód ochronę swojej sfery prawnej może uzyskać przez samo ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Innymi słowy, dla ustalenia, że powód posiada interes prawny istotne jest to, aby rozstrzygnięcie wydane w oparciu o art. 189 k.p.c. gwarantowało powodowi skuteczną ochronę jego interesów. Wyrok ustalający musi więc być zdalny do tego, aby definitywnie zakończyć spór stron co do prawa czy stosunku prawnego (zob. wyroki Sadu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09, LEX nr 515730, z dnia 19 września 2013 r., I CSK 727/12, LEX nr 1523363). Wprawdzie za dominujący w orzecznictwie należy uznać pogląd, że interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego w zasadzie nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni

ochronę swoich praw, w szczególności na drodze powództwa o spełnienie świadczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2017 r., V CSK 52/17, LEX nr 2372279, z dnia 9 stycznia 2019 r., I CSK 711/17, LEX nr 2618479), to jednak w ocenie Sądu powodowie – poza możliwością zgłoszenia żądania zasądzenia świadczenia, co zresztą uczynili – mają także interes prawny w ustaleniu nieważności przedmiotowej umowy kredytowej. Samo bowiem istnienie możliwości wytoczenia powództwa o świadczenie nie w każdej sytuacji świadczyć będzie o braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Brak interesu prawnego wystąpi jedynie wówczas, gdy wyrok zasądający świadczenie zapewni pełną (adekwatną do sytuacji prawnej powoda) ochronę prawną jego uzasadnionych interesów. W przypadku, gdy sporem o świadczenie nie będą mogły (ze swej natury) być objęte wszystkie uprawnienia istotne z perspektywy ochrony sfery prawnej powoda, przyjmując należy, że powód ma interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., co w szczególności dotyczy żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, zwłaszcza, gdy konsekwencje ustalenia nieistnienia stosunku prawnego nie ograniczają się do aktualizacji obowiązku świadczenia, lecz dotyczą także innych aspektów sfery prawnej powoda (np. wpływają na określenie treści praw i obowiązków powodów jako dłużników pozwanego). W takiej sytuacji sama możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie nie wyczerpuje interesu prawnego w żądaniu ustalenia, co aktualizuje się zwłaszcza wtedy, gdy pozwany rości sobie według treści stosunku prawnego objętego powództwem z art. 189 k.p.c. określone prawo do świadczenia ze strony powodów (np. żąda zwrotu udzielonego kredytu w wysokości obliczonej zgodnie z treścią kwestionowanej umowy). W takich sytuacjach nie sposób odmówić dłużnikowi dążącemu do wykazania, że nie jest zobowiązany do świadczenia w wysokości poszczególnych rat - przy wykorzystaniu zakwestionowanych klauzul indeksacyjnych - interesu prawnego w dochodzeniu żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego (tak np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 czerwca 2021 r., V ACa 127/21, Legalis 2601148). A zatem powodowie słusznie podnieśli, że ustalenie nieważności umowy in casu daje im pewność, iż nie powstają na przyszłość jakiegokolwiek świadczenia wynikające z umowy, a ewentualne roszczenia stron muszą być oparte o nieważność stosunku prawnego.

Powodowie reprezentowani przez pełnomocnika podnosili, że umowa jest nieważna z powodu tego, że zawiera klauzule abuzywne.

Umowa kredytu hipotecznego zawarta przez strony była umową kredytu tzw. indeksowanego do waluty obcej. Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej stanowi szczególny rodzaj umowy kredytu bankowego, w której kredyt zostaje udzielony i wypłacony w walucie polskiej, a rozliczany w walucie obcej. Strony umawiają się bowiem, że kwota kapitału kredytu wyrażona początkowo w walucie polskiej zostanie – w drodze indeksacji – przeliczona na walutę obcą i oprocentowana w sposób właściwy dla tej waluty. W związku z tym w miejsce pierwotnego zobowiązania do zwrotu wskazanej w umowie kwoty wyrażonej w złotych powstaje zobowiązanie do zwrotu równowartości tej kwoty w walucie indeksacji. Cechą charakterystyczną kredytu indeksowanego jest rozróżnienie pomiędzy „walutą zobowiązania”, a „walutą wykonania tego zobowiązania”. Zobowiązanie kredytobiorcy stanowi kwota wyrażona w walucie obcej i od tej kwoty naliczane są należne bankowi odsetki.

Powodowie nie kwestionowali możliwości zawarcia indeksacji w umowie kredytu, jednak podnosili, że w umowie zawartej pomiędzy stronami, mechanizmy regulujące indeksację są abuzywne.

W umowie zawartej pomiędzy stronami, określenie świadczenia zostało pozostawione jednej stronie, tj. Bankowi. Mianowicie, zgodnie z zapisem zawartym w par. 1 ust 3A umowy wskazano, że kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 3 czerwca 2009 roku według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 242.760,53 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w tym punkcie.

Zdaniem Sądu regulamin nie zawierał żadnych kryteriów jakimi Bank miał się kierować przy ustalaniu kursów. Pozwany mógł dowolnie kształtować wysokość zobowiązania, ustalając jednocześnie nawet kilka tabeli kursów. Należy również zauważyć, że przy wypłacie kredytu Bank nie miał obowiązku stosowania kursu z ustalonej przez siebie Tabeli, natomiast spłata kredytu miała następować według kursu sprzedaży z Tabeli obowiązującej w Banku.

W konsekwencji Bank miał możliwość jednostronnej modyfikacji wysokości kwoty wypłaconej jako kapitał kredytu, a następnie wpływał na wysokość spłacanych przez powodów rat zarówno w zakresie kapitału jak i odsetek.

Poza tym mimo zapisu w umowie, że załącznikiem do umowy jest Regulamin brak jest dowodu, że powodowie zostali faktycznie zapoznani z jego treścią.

Powodowie zarzucali, że wprowadzony do umowy kredytu mechanizm indeksacji kredytu do waluty obcej stanowi niedozwoloną klauzulę umowną, a po jej wyeliminowaniu umowa podlega unieważnieniu.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 – 4 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanej konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4).

Przytoczony wyżej art. 385¹ k.c. stanowi implementację art. 3 dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L Nr 95, s. 29 ze zm.), który stanowi, że warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Z przytoczonych regulacji wynika, że aby określone postanowienie umowy mogło zostać uznane za niedozwolone, muszą zostać spełnione cztery warunki: 1) umowa musi być zawarta z konsumentem, 2) postanowienie umowy nie zostało uzgodnione indywidualnie, 3) postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, 4) postanowienie nie dotyczy głównych świadczeń stron o ile jest sformułowane w sposób jednoznaczny.

Wykładnia art. 385¹ k.c. powinna być zgodna z dyrektywą (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3.2.2006 r., I CK 297/05, Wokanda 2006, Nr 7–8 i orzecnictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej). Jak podkreślił Trybunał Sprawiedliwości UE wymogu przejrzystości warunków umownych nie można zawęzić do zrozumiałości tych warunków pod względem formalnym i gramatycznym, lecz przeciwnie, z uwagi na to, że ustanowiony przez wspomnianą dyrektywę system ochrony opiera się na założeniu, iż konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, ów wymóg wyrażenia warunków umownych prostym i zrozumiałym językiem i w konsekwencji przejrzystości musi podlegać wykładni rozszerzającej. Wobec powyższego wymóg, aby warunek umowny był wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, należy rozumieć w ten sposób, iż powinien być on rozumiany jako nakazujący także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne. Od konsumenta wymagać można rozwagi, uważnego i krytycznego podejścia do przedstawianej mu oferty, połączonego z przeanalizowaniem udzielonych mu informacji. Jednakże podstawowym wymogiem pozwalającym na ocenę zachowania konsumenta jest uprzednie spełnienie przez przedsiębiorcę ciężących na nim obowiązków informacyjnych. Nie może znaleźć akceptacji próba nałożenia na konsumenta obowiązków, które w istocie sprowadzałyby się do założenia pełnej nieufności wobec przedstawianej mu przez przedsiębiorcę oferty i połączonych z tym informacji. Konsument nie ma obowiązku weryfikować udzielanych mu przez przedsiębiorcę informacji, poszukiwać w innych źródłach wyjaśnienia wszelkich niejasności, sprzeczności czy wreszcie ewentualnej nieprawdziwości przedstawianych mu danych i informacji. Nie może działać przy założeniu, że przedsiębiorca chce go oszukać, wykorzystać jego niedoświadczenie czy brak wiedzy. Przeciwnie – ma pełne prawo działać w zaufaniu

do przedsiębiorcy, udzielanych mu przez niego informacji i w oparciu o nie dokonywać swoich wyborów. Natomiast obciążenie konsumenta niekorzystnymi dla niego skutkami niezachowania odpowiedniej ostrożności, rozważli i krytycyzmu może nastąpić dopiero w sytuacji, w której zostanie ustalone, że uprzednio zostały mu przedstawione adekwatne, pełne i zrozumiałe informacje. Informacje te muszą być przy tym przedstawione w odpowiednim czasie, przed zawarciem umowy, tak aby konsument miał możliwość spokojnego zapoznania się z nimi i ich analizy. Kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu w obcej walucie, ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Przedsiębiorca musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, zwłaszcza w przypadku, gdy konsument będący kredytobiorcą nie uzyskuje dochodów w tej walucie. Kwestia ta powinna zostać rozpatrzona w świetle całokształtu istotnych okoliczności faktycznych, do których zaliczają się formy reklamy i informacji stosowane przez kredytodawcę w procesie negocjacji umowy kredytu (por. wyroki (...) z 20 września 2017 roku w sprawie C-186/16 i z 20 września 2018 roku, w sprawie C-51/17).

W ocenie Sądu powodowie podpisujący przedmiotową umowę kredytu bez wątplenia działali jako konsumenci, bowiem umowa ta nie była powiązana z działalnością gospodarczą którejkolwiek z osób ją zawierających. Kredytobiorcy występowali jako osoby fizyczne o kredyt w celu pokrycia kosztów zakupu nieruchomości. Zgodnie zaś z treścią art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W ocenie Sądu brak jest również podstaw do wyłączenia spornych postanowień umownych spod kontroli przewidzianej w art. 385¹ k.c. Pozwany bank, na którym spoczywał obowiązek wykazania, że postanowienia przedmiotowej umowy kredytowej dotyczące indeksacji kredytu do waluty obcej, także w zakresie w jakim odsyłały do sporządzonych przez niego Tabel kursów, były przedmiotem indywidualnych uzgodnień pomiędzy stronami, obowiązkowi temu w żaden sposób nie sprostał. Na żadnym bowiem etapie postępowania dowodowego nie zostało wykazane, aby kredytobiorcy mieli możliwość indywidualnego uzgodnienia tych postanowień umowy. Kluczowe jest natomiast, że umowę zawarto z wykorzystaniem wzorca umownego wykreowanego przez bank, zaś kwestionowane klauzule indeksacyjne stanowiły jej integralny i nie zmodyfikowany w żaden sposób element. Taki sposób zawierania umowy wyklucza możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego, poza ustaleniem kwoty kredytu, ewentualnie wysokości oprocentowania, marży czy prowizji. Zaznaczyć bowiem należy, iż wpływ konsumenta musi mieć bowiem charakter realny i rzeczywiście zostać mu zaoferowany, a nie polegać na teoretycznej możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. Pozwany nie wykazał zresztą, aby powodom zaoferowano możliwość negocjowania postanowień umowy kreujących mechanizm indeksacji kredytu do (...).

W ocenie Sądu indywidualnym uzgodnieniem umowy nie jest również to, że po zapoznaniu się z ofertą banku, zaproponowaniu przez przedstawiciela banku kredytu indeksowanego, powodowie złożyli wniosek o udzielenie konkretnego rodzaju kredytu, tym bardziej, że jak wskazali nie mieli zdolności kredytowej pozwalającej im na zaciągnięcie kredytu w PLN. Przyjęcie oferty nie oznacza realnej możliwości wpływu na kształt postanowień umowy przygotowanych na wzorcu przez bank.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest już pogląd, że postanowienia umów o kredyt indeksowany bądź denominowany do walut obcych, pozostawiające bankowi swobodę przy ustalaniu kursów wymiany walut stosowanych przy rozliczaniu kredytu, są niedozwolone. Zdaniem tego Sądu niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną. Wskazywano również, że określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób

obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron. Konsument jest wówczas pozbawiony możliwości określenia aktualnego poziomu zadłużenia, co może być szczególnie istotne przy wyższych różnicach kursów walut, bowiem kwestia dodatkowego obciążenia kontrahenta (wzrostu wartości wykorzystanej w złotych kwoty kredytu w stosunku do waluty obcej) w sposób zasadniczy wpływa na jego sytuację w stosunku kredytowym. Wcześniejsza informacja pozwala konsumentowi na odpowiednią kalkulację i uruchomienie ewentualnych działań, pozwalających na uniknięcie lub ograniczenie konsekwencji wzrostu kursu waluty kredytu indeksowanego, jeżeli umowa kredytu hipotecznego otwiera możliwości podejmowania takich działań. Ponadto brak szczegółowych elementów pozwalających także kredytobiorcy na określenie i weryfikację wysokości kursu waluty obcej tworzy istotną niejasność co do tego, na ile stosowany przez bank tzw. spread walutowy spełnia wyłącznie funkcję waloryzacyjną, w postaci ustalenia i utrzymania wartości świadczeń w czasie, a na ile pozwala także na osiągnięcie przez banki dodatkowego wynagrodzenia, obok innych „klasycznych” jego postaci, tj. odsetek kapitałowych i prowizji (por. wyroki SN z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, opubl. OSNC 2016 nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16 z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64, z dnia 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19, L.).

Zgodnie z obecnie przyjmowanym stanowiskiem Sądu Najwyższego zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule kształtujące mechanizm indeksacji określają główne świadczenie kredytobiorcy. W konsekwencji w ten sposób należy też ocenić postanowienie stanowiące część mechanizmu indeksacyjnego, określające sposób oznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia walutowego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 7 listopada 2019 r. IV CSK 13/19, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

Zdaniem Sądu zawarte w umowie postanowienia indeksacyjne stanowiły niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 - 4 k.c., wobec kumulatywnego spełnienia się wszystkich przesłanek w nim określonych w zakresie zasad przeliczania świadczeń uiszczanych przez powodów na rzecz banku oraz wypłaconej im kwoty z zastosowaniem kursu waluty (...) ustalonego przez bank w bankowej tabeli kursów do PLN.

W przedmiotowej umowie wskazano, że kredyt udzielony w PLN zostanie przeliczony na odpowiednią ilość (...). Kredytobiorcy nie otrzymali jednak waluty (...), a jej równowartość przeliczono na PLN, według kursu ustalonego przez Bank. Na dzień zawarcia umowy nie wiedzieli oni, jaką kwotę w (...) będą musieli spłacić, a to właśnie ta wielkość determinowała ich realne obciążenie kredytowe. Zapis paragrafu 1 ust 3A stanowił, że kwota kredytu ma charakter informacyjny i wartość kredytu może być różna od tej podanej w powołanym przepisie. Jednocześnie na dzień zawarcia umowy powodowie nie mieli możliwości uzyskania informacji o faktycznej wartości kredytu w oparciu o jednoznaczne i obiektywne kryteria, takie jak choćby kurs średni NBP. Wynikało to z faktu, że kwota wyrażona w (...) była określana jednostronnie przez Bank, w oparciu o ustalone przez siebie kursy, które decydowały o wysokości raty. Zgodnie z umową, raty kredytu spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.

Na dzień zawarcia umowy kredytobiorcy nie znali jednak ani wysokość poszczególnych rat ani wysokości swojego zobowiązania.

Przepis art. 69 ust. 2 Prawa bankowego wskazuje na obligatoryjne określenie zasad spłaty kredytu. Oznaczało to zdaniem Sadu, że kredytobiorcy muszą znać kwotę, którą będą musieli przeznaczyć na spłatę raty, a przynajmniej dysponować obiektywnymi danymi pozwalającymi ustalić wysokość tej raty.

Postanowienia umowy zawartej przez strony, które kształtują mechanizm indeksacji i określają sposób jego wykonania, nie stanowią całości, ale są rozmieszczone w oddzielnych przepisach umowy, która odsyła jeszcze do Regulaminu. W ocenie Sądu nie zawierają jasnej i jednoznacznej informacji o nieograniczonym ryzyku kursowym ponoszonym przez kredytobiorców i jego wpływie na wartość ich zobowiązania wyrażonego w złotych polskich.

Wyrażenie salda kredytu w walucie obcej prowadzi do możliwych codziennych wahań wysokości zadłużenia wyrażonego w złotych polskich, które przy wzroście kursu (...) powodują, że wysokość świadczenia pozostałego do spłaty wyrażonego w złotych polskich, nie maleje wraz ze spłatą kolejnych rat, ale rośnie. Dlatego też szczególnie istotne staje się odpowiednie poinformowanie kredytobiorców o tym ryzyku. Informacja ta powinna opierać się na jasnej i niewprowadzającej w błąd informacji o tym, że kurs waluty obcej może wzrosnąć w sposób nieograniczony - nawet jeśli jest to ryzyko czysto teoretyczne. Równocześnie należałoby wyraźnie poinformować konsumenta, że przewidywanie kursów walut w perspektywie kilku dziesięcioleci jest niemożliwe. Połączone to powinno być z przykładowym wskazaniem w jaki sposób zmiany kursów walut wpłyną na wysokość świadczeń należnych w przyszłości – zarówno w odniesieniu do rat kredytu jak i całości kwoty pozostającej do spłaty, jednak wskazanie powinno odnosić się do konkretnej umowy, jej warunków, a w szczególności wysokości kredytu. Należyta informacja o ryzyku kursowym nie może opierać się na założeniu, że każdy rozważny kredytobiorca świadomy jest, że kursy walut są zmienne. Istotne bowiem jest nie to, że kursy walut ulegają zmianie, a to jakie są skutki takich zmian dla wysokości świadczeń stron oraz jakie są ich granice. Nawet rozważny konsument nie jest profesjonalistą, który powinien posiadać wiedzę i umiejętności w dziedzinie analiz ekonomicznych lub finansowych, czy też wiedzę o historycznych zmianach kursów walut. Przy ocenie ryzyka kursowego jest w pełni uprawniony do opierania się na informacji z banku. Dlatego właśnie ma prawo do rzetelnej informacji, która nie będzie wprowadzać go w błąd. Przy tym nie mogą być udzielane konsumentowi informacje, które mogłyby zaburzyć jego postrzeganie ryzyka np. wskazywanie na popularność danego rodzaju kredytu czy też informacje, które mogłyby wskazywać na ograniczony zakres zmian kursu, czy też jego stabilność (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64, wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 3 stycznia 2020 r., XXV C 2514/19, L.).

Pozwany nie wykazał, aby udzielane informacje spełniały kryteria wynikające z przytoczonego wyżej orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE. Nie chodzi bowiem tylko o ogólną wiedzę, że kursy walut zmieniają się, ale o uwidocznienie, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływających z umowy konsekwencji ekonomicznych, w tym przyjęcia przez kredytobiorcę ryzyka kursowego, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty. Ponadto przedstawienie konsumentowi jakichkolwiek informacji musi się odbywać w warunkach umożliwiających spokojne, niezakłócone zapoznanie się z nimi oraz swobodne ich przeanalizowanie. Z pewnością nie spełnia tego wymogu przedłożenie konsumentowi pakietu dokumentów obejmującego zamieszczane oświadczenia wśród szeregu innych postanowień i oświadczeń składających się na wielostronicową umowę kredytową. Nie są również jednoznaczne postanowienia klauzuli indeksacyjnej dotyczące kursów walut – czyli postanowienia wprowadzające ryzyko spreadów walutowych.

Należy zaznaczyć, że w niniejszej sprawie we wniosku o udzielenie kredytu zawarte są (na końcu wniosku drobnym drukiem) oświadczenia o tym, że kredytobiorcy zostali poinformowani o ryzyku zmiany stopy procentowej oraz oświadczenie, że pracownik banku przedstawił powodowi w pierwszej kolejności ofertę kredytu hipotecznego w polskim złotym. Jednak już samo zawarcie takich oświadczeń na końcu wniosku i widniejące na nim zaznaczone miejsca gdzie kredytobiorca ma podpisać dokument świadczą o pewnym automatyzmie w przedstawianiu kredytobiorcom dokumentów do podpisania, poza tym jeśli pozwany przedstawił ofertę kredytu w PLN powinien ją ewentualnie załączyć, podobnie też winien przedstawić zakres dokładnych informacji jakich udzielał odnośnie ryzyka kursowego.

Sam fakt obowiązywania w banku procedury oferowania określonego produktu nie oznacza, że powodowi udzielono wszystkich informacji przewidzianych w procedurze, a nadto uczyniono to w sposób wyczerpujący i zrozumiały dla powodów. Zgodnie zaś z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego klientowi należało przedstawić informację o wysokości raty kapitałowo – odsetkowej przy złożeniu, że kurs (...) wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalnym i minimalnym kursem (...).

Zdaniem Sądu zawarcie aneksu do umowy nie konwaliduje jej wadliwych postanowień. W aneksie z dnia 22 stycznia 2018 roku dokonano przewalutowania kwoty kredytu z waluty (...) na walutę PLN po kursie średnim NBP obowiązującym w dniu zawarcia aneksu. Nie wynika z niego, aby powodowie w sposób „świadomy, wyraźny i wolny” zrezygnowali z prawa powoływania się na abuzywność postanowienia (ewentualnie także nieważność umowy)

i zgody na jego zastąpienie postanowieniem dozwolonym. Zawarcie aneksu, nie usuwało bowiem pierwotnej wady mechanizmu przeliczeniowego, to jest przeliczenia na (...) kwoty kredytu przy jego uruchomieniu, co rzutuje na całość obowiązku spłaty przez kredytobiorców.

Mechanizm ustalania przez bank kursu franka szwajcarskiego przewidziany w umowie kredytu hipotecznego zawartej z powodami pozostawiał bankowi swobodę w ustalaniu tego kursu zarówno dla potrzeb przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na walutę (...), jak również dla potrzeb przeliczenia rat kapitałowo –odsetkowych na walutę polską. W konsekwencji kredytobiorcy jako konsumenci w dacie zawarcia umowy byli pozbawieni możliwości określenia aktualnego poziomu swojego zadłużenia, a bank posługując się ustalonym przez siebie kursem mógł osiągać dodatkowe korzyści kosztem kredytobiorców w postaci dodatkowej marży (wynagrodzenia) z tytułu spreadu walutowego. W umowie przewidziano bowiem zróżnicowanie rodzajów kursów stosowanych dla przeliczeń kwoty kredytu, a następnie przeliczeń wysokości wymaganej spłaty. Zróżnicowanie pomiędzy kursem kupna i sprzedaży stosowanym dla określenia wysokości kapitału kredytu, a następnie wysokości spłaty prowadziło do uzyskania przez Bank dodatkowych korzyści z tytułu spreadu walutowego. Zarówno w ocenie Sądu Najwyższego wyrażonej w wyrokach z dnia 22 stycznia 2016 r. (sygn. akt I CSK 1049/14, L.) oraz z dnia 4 kwietnia 2019 r., (III CSK 159/17, L.), jak również Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta (Raport Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta dotyczący spreadów, Warszawa 2009 r.) w przypadku kredytów indeksowanych czy też denominowanych nie dochodzi do operacji wymiany waluty, a tym samym konieczności dokonywania transakcji walutowych przez bank. W związku z tym zróżnicowanie kursów dla przeliczania świadczeń stron prowadzi do uzyskania przez bank dodatkowego, ukrytego wynagrodzenia, nieprzewidzianego w treści art. 69 Prawa bankowego, którego wysokości konsument w momencie zawierania umowy nie jest w stanie oszacować.

Zróżnicowanie przyjętego kursu dla uruchomienia i spłaty kredytu nie znajduje żadnego uzasadnienia. W szczególności nie są nim ewentualne transakcje zawierane przez bank na rynku walutowym, gdyż jest to okoliczność leżąca poza stosunkiem prawnym łączącym kredytobiorcę i bank, co potwierdza, że wprowadzenie do tego stosunku prawnego określonych rozwiązań miało następować jedynie w celu ochrony interesów przedsiębiorcy, bez związku z interesami konsumenta. Zróżnicowanie rodzaju kursów przeliczeniowych powodowało, że w dniu wypłaty kredytu wysokość wyrażonego w złotych polskich zobowiązania konsumenta, które ma spełnić na rzecz banku jest wyższa od kwoty udzielonego i wykorzystanego kredytu, co niewątpliwie stanowi naruszenie interesów konsumenta. Wprowadzenie tego rodzaju postanowień do umowy łączącej strony było następstwem wykorzystania wzorca umownego opracowanego przez bank, a tym samym jego przewagi kontraktowej.

Nie miało przy tym żadnego znaczenia dla stwierdzenia niedozwolonego charakteru powyższych postanowień umownych to, w jaki sposób pozwany bank oraz jego poprzednik rzeczywiście ustalali kurs waluty, do której kredyt był indeksowany. Nie ma też znaczenia w jaki sposób bank finansował udzielanie kredytów indeksowanych, gdyż również to stanowi okoliczność leżącą poza łączącym strony stosunkiem prawnym, a równocześnie związaną z wykonywaniem umowy, a nie chwilą jej zawarcia.

Następstwem wprowadzenia do umowy łączącej strony mechanizmu indeksacji kredytu do waluty obcej było również rażąco nierównomierne rozłożenie pomiędzy stronami ryzyka wynikającego z wyrażenia wysokości zobowiązania konsumenta w walucie obcej, której kurs podlega nieograniczonym zmianom. Ryzyko to ponosi w zasadzie wyłącznie kredytobiorca –konsument, albowiem wysokość jego zobowiązania, po przeliczeniu na złote polskie, może osiągnąć niczym nieograniczoną wysokość wraz ze spadkiem wartości waluty krajowej w stosunku do waluty indeksacji, a ponadto może to nastąpić na każdym etapie długoletniego wykonywania umowy.

Pojęcie sprzeczności z dobrymi obyczajami stanowi przeniesienie na grunt prawa krajowego pojęcia sprzeczności z wymogami dobrej wiary użytego w art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13. Przepis ten przewiduje, że warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Równocześnie preambuła dyrektywy zawiera w motywie 16 istotne wskazówki interpretacyjne pozwalające ustalić pożądane zachowania zgodne z wymogami dobrej wiary. W szczególności: przy dokonywaniu oceny działania w dobrej

wierze będzie brana pod uwagę zwłaszcza siła pozycji przetargowej stron umowy, a w szczególności, czy konsument był zachęcany do wyrażenia zgody na warunki umowy i czy towary lub usługi były sprzedane lub dostarczone na specjalne zamówienie konsumenta; sprzedawca lub dostawca spełnia wymóg działania w dobrej wierze, jeżeli traktuje on drugą stronę umowy w sposób sprawiedliwy i słuszny, należycie uwzględniając jej prawnie uzasadnione roszczenia.

Rażące naruszenie interesów konsumenta ma miejsce, jeżeli postanowienia umowy poważnie i znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron, wprowadzając nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta.

Umowa zawarta pomiędzy stronami niewątpliwie prowadzi do rażącego naruszenia interesów konsumenta, gdyż brak jest sprawiedliwego i uczciwego wyważenia praw i obowiązków stron umowy, a jednocześnie konsument nie dysponuje, zgodnie z postanowieniami umowy, żadnym instrumentem, który pozwoliłby mu na ograniczenie ponoszonego ryzyka kursowego, a w szczególności zmianę sposobu wykonywania umowy wraz z niekorzystnym ukształtowaniem się kursu walut w sposób pozwalający na przywrócenie sprawiedliwego i uczciwego wyważenia praw i obowiązków stron umowy. Dlatego też, mimo że konstrukcja kredytu indeksowanego do waluty obcej nie jest sprzeczna z prawem, jak również nie można ogólnie wykluczyć możliwości jej stosowania w umowach zawieranych z konsumentami, w przypadku spornych postanowień należało uznać je za niedopuszczalne.

Wprawdzie nierównomierne rozłożenie ryzyka w umowie kredytowej nie jest wykluczone, gdyż wiąże się chociażby z konstrukcją zmiennego oprocentowania, to odmienny jest charakter wspomnianego ryzyka i ryzyka kursowego. Wzrost oprocentowania kredytu może prowadzić do wzrostu wysokości raty, jednak nie rośnie saldo zadłużenia kredytobiorcy, a kredytobiorca może spłacić pozostające zadłużenie i uwolnić się od rosnących kosztów obsługi zadłużenia. Tymczasem w przypadku kredytu indeksowanego/denominowanego do waluty obcej, wzrost kursu waluty, nawet jeśli ma charakter obiektywny, niezależny od swobody wyznaczania kursów przez bank, oznacza jednoczesny wzrost wysokości kredytu przeliczonego na walutę polską. Powyższych wniosków nie podważa złożenie przez kredytobiorcę oświadczenia o zapoznaniu się z kwestią ryzyka kursowego związanego z zaciągniętym kredytem indeksowanym, skoro nie udzielono mu wszystkich niezbędnych informacji obrazujących konsekwencje przyjętego ryzyka.

Reasumując, umowa zawarta przez strony nie określa kryteriów ustalania przez Bank kursu franka szwajcarskiego dla potrzeb przeliczenia kwoty kredytu udzielonego powodom na walutę obcą, jak również przeliczenia kwoty raty kapitałowo – odsetkowej wyrażonej w (...) na walutę polską. Kredytobiorcy jako konsumenci nie mieli możliwości weryfikacji sposobu działania Banku tworzącego tabelę kursów, stosowanych kryteriów ustalania kursów i ich wpływu na kształt tabeli, a w konsekwencji nie mogli ocenić jakie konsekwencje ekonomiczne będzie miało dla nich wyznaczenie przez Bank określonej wysokości kursu. W rezultacie należało przyjąć, że zakwestionowane przez powodów postanowienia umowne wprowadzające mechanizm indeksacji kwoty kredytu oraz rat kapitałowo – odsetkowych, tj. § 1 ust 3A, § 10 ust. 4 i zdaniem Sądu również § 12 ust. 4 umowy zawartej przez strony, mają charakter niedozwolony.

Następnie należało ocenić skutki, jakie wiązały się z uznaniem spornych klauzul umownych za niedozwolone.

Zdaniem Sądu, mając na uwadze wyrok (...) z dnia 3.10.2019 r, wydany w sprawie C – 260/18, należy uznać, że sąd krajowy stwierdziwszy, że w umowie z konsumentem znajdują się nieuczciwe postanowienia zobowiązany jest usunąć je z umowy, a następnie ocenić, czy w świetle prawa krajowego umowa może wiązać dalej, czy też dalsze jej istnienie z tej przyczyny jest niemożliwe i prowadzi do nieważności umowy. Jednocześnie (...) uznał, że w żadnym wypadku sąd krajowy nie może wbrew woli konsumenta modyfikować treści abuzywnego postanowienia lub zastępować go inną treścią. W niniejszej sprawie powodowie domagali się unieważnienia umowy i nie wnosili o zastosowanie przepisu dyspozytywnego celem naprawienia umowy i utrzymania jej w mocy.

W wyroku w sprawie C-260/18 Trybunał stwierdził, że unieważnienie klauzul zakwestionowanych przez kredytobiorców prowadziło do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również – pośrednio – do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją kredytu do waluty.

(...) stwierdził przy tym, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu, w związku z czym obiektywna możliwość utrzymania obowiązującego przedmiotowej umowy kredytu wydaje się w tych okolicznościach niepewna. W przedmiotowym przypadku bezskuteczność klauzul określających sposób przeliczania salda kredytu i rat kapitałowo – odsetkowych według ustalonego przez pozwanego kursu (...) oznaczałaby wyeliminowanie mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, a także wyeliminowanie ryzyka kursowego. Wskutek powyższego kwota zobowiązania byłaby wyrażona w walucie polskiej, przy jednoczesnym pozostawieniu oprocentowania opartego o stawkę bazową LIBOR 3M.

Mając na uwadze przytoczone powyżej okoliczności, Sąd na podstawie art. 189 k.c. w zw. z art. 58 k.c. w zw. z art. 385¹ k.c. uznał, że umowa kredytowa będąca przedmiotem sporu jest nieważna w całości, o czym orzekł jak w pkt I wyroku.

Nieważność czynności prawnej skutkowałą obowiązkiem zwrotu świadczenia spełnionego przez kredytobiorców wobec pozwanego z tytułu zawartej umowy, co wynika z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c. Dla aktualizacji roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia – poza wykazaniem jednej z kondykcji opisanych w art. 410 § 2 k.c. wystarczające jest przy tym wykazanie samego przesunięcia majątkowego pomiędzy zubożonym (solvens) a wzbogaconym (accipiens) będącego następstwem spełnienia nienależnego świadczenia, gdyż ze swej istoty spełnienie tego świadczenia spełnia przesłankę zubożenia, zaś jego otrzymanie - kryteria wzbogacenia (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach z 15 maja 2014 r., II CSK 517/13, LEX nr 1488794, z 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15, LEX nr 2183475, zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344). Bez znaczenia w sprawie pozostawało to, czy pozwany faktycznie rozporządził środkami finansowymi otrzymanymi w ramach spłat rat kredytu, choćby na pokrycie własnych zobowiązań i nie zachodzi w tym wypadku potrzeba ustalenia, czy wzbogaciło ono odbiorcę (accipiensa). Samo bowiem spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia restytucyjnego.

Brak zastrzeżenia przez kredytobiorców zwrotu spełnianego świadczenia (rat kredytu) nie niweczy skuteczności roszczenia, gdyż jak wynika z art. 411 pkt 1 k.c. spełnienie świadczenia w wykonaniu nieważnej czynności prawnej rodzi obowiązek zwrotu, nawet jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie jest do tego zobowiązany. W sprawie nie znajduje również zastosowania również wyłączenie z art. 411 pkt 2 k.c. (zasady współżycia społecznego), albowiem skutki stosowania przez bank niedozwolonych postanowień umownych nie mogą bowiem podlegać ochronie prawnej. Świadczenie spełnione przez kredytobiorców w następstwie nieważnej umowy kredytowej nie może być kwalifikowane jako czyniące zadość zasadom współżycia społecznego, skoro to właśnie zastosowanie przez bank wzorca umownego zawierającego klauzule abuzywne należało oceniać w kontekście naruszenia dobrych obyczajów.

W § 2 art. 410 k.c. w sposób enumeratywny wymieniono cztery sytuacje (kondykcje) kreujące obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia i komplementarne do niego roszczenie o jego zwrot. W sprawie znajduje zastosowanie teoria dwóch kondykcji, którą należy rozumieć jako konstruującą po obu stronach nieważnej czynności prawnej niezależne roszczenia o zwrot spełnionego świadczenia. T. stanowisko należy już uznać za ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W szczególności należy odwołać się w tej mierze do uchwały SN z 16 lutego 2021 r. (III CZP 11/20, LEX nr 3120579), w której wyjaśniono, że stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c.), niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu, czy też uchwały z 7 maja 2021 r. w sprawie III CZP 6/21 (której Sąd Najwyższy nadał moc zasady prawnej), w której wyjaśnił, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.), zastrzegając jednocześnie, że kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.

Jak ustalono w toku postępowania dowodowego, suma wpłat dokonanych przez powodów na rzecz pozwanego Banku wyniosła 1.094.235,57 zł i taką kwotę Sąd zasądził zgodnie z żądaniem wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

O odsetkach Sąd orzekł na mocy art. 455 k.c. i 481 k.c. Sąd zasądził odsetki od kwoty żądanej pierwotnie w pozwie od dnia 26 września 2020 roku, tj. po upływie miesiąca od wezwania pozwanego do zwrotu kwoty 582.606,32 zł,

natomiast od kwoty 511.628,57 zł po upływie 14 dni po doręczeniu pozwanemu pisma z dnia 14 września 2021 roku rozszerzającego powództwo.

Sąd nie uwzględnił zarzutu przedawnienia podniesionego przez pozwanego.

Skoro do zwrotu świadczeń spełnionych przez strony na podstawie umowy ma zastosowanie reżim zwrotu nienależnego świadczenia, dotyczy to także reguł przedawnienia roszczeń. Zważywszy jednak na zastrzeżoną dla kredytobiorcy-konsumenta możliwość podjęcia ostatecznej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli albo powołania się na całkowitą nieważność umowy także wtedy, gdy mogłaby zostać utrzymana w mocy przez zastąpienie klauzuli abuzywnej stosownym przepisem (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank (...), pkt 55, 67), należy uznać, że co do zasady termin przedawnienia tych roszczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę-konsumenta wiążącej (świadomej, wyraźnej i swobodnej) decyzji w tym względzie. Dopiero bowiem wówczas można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny (na pewne podobieństwo przypadku do *condictio causa finita*), a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia. Oznacza to w szczególności, że kredytobiorca-konsument nie może zakładać, iż roszczenie banku uległo przedawnieniu w terminie liczonym tak, jakby wezwanie do zwrotu udostępnionego kredytu było możliwe już w dniu jego udostępnienia (por. wyrok SN z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, L.). Podobnie bank również nie może przyjmować, że roszczenie kredytobiorcy-konsumenta uległo przedawnieniu w terminie liczonym tak, jakby wezwania do zwrotu spełnionych wykonaniu umowy świadczeń było możliwe już w dniu ich spełnienia. Nie można również podzielić stanowiska, że roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia jest roszczeniem okresowym. Każde ze spełnianych świadczeń, nawet jeśli ma miejsce w regularnych odstępach czasu, powoduje powstanie odrębnego roszczenia. W istocie nie istnieje bowiem jedno roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia, ale szereg takich roszczeń, z których każde, samodzielne, jest związane z poszczególnymi świadczeniami. Aby przyjąć, że wynikające z takich świadczeń roszczenie ma charakter okresowy konieczne jest istnienie odpowiedniej podstawy prawnej, wyrażonej w ustawie albo czynności prawnej, z której wynika taki charakter roszczenia. Nie wystarczy faktyczne spełnianie świadczeń w pewnych odstępach czasu. Podstawą do przyjęcia, że świadczenia powodów miały charakter okresowy nie mogą być też postanowienia umowy uznanej za nieważną. Skoro umowa jest nieważna, to nie ma podstaw do rozróżniania odsetkowej i kapitałowej części rat, gdyż w ogóle nie doszło do skutecznego ustalenia ratalnej spłaty.

Powodowie podjęli ostateczną decyzję co do powołania się na nieważność umowy w dacie wystąpienia do pozwanego z wnioskiem o zwrot wpłaconych na rzecz banku świadczeń, i w piśmie z dnia 26 sierpnia 2020 roku powołali się na nieważność umowy, w związku z czym nie doszło do przedawnienia ich roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia nawet w części.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 98 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy. Powództwo zostało uwzględnione w całości, dlatego też Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów całość poniesionych przez nich kosztów procesu. Na zasądzoną kwotę złożyły się: opłata od pozwu – 1.000 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa – 34 zł (2 x 17 zł), koszty zastępstwa procesowego – 10.800 zł.

SSO Alina Gąsior